Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 18 maj 2017 *

”Begäran om förhandsavgörande — Immaterialrätt — Förordning (EG) nr 207/2009 — EU-varumärke — Artikel 97.1 — Internationell behörighet — Talan om intrång mot ett bolag i ett tredjeland — Dotterdotterbolag i den medlemsstat där talan har väckts — Begreppet driftställe”

I mål C-617/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfs regionala överdomstol, Tyskland) genom beslut av den 16 november 2015, som inkom till domstolen den 23 november 2015, i målet

**Hummel Holding A/S**

mot

**Nike Inc.,**

**Nike Retail BV,**

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Ilešič (referent) samt domarna A. Prechal, A. Rosas, C. Toader och E. Jarašiūnas,

generaladvokat: E. Tanchev,

justitiesekreterare: handläggaren M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 6 oktober 2016,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Hummel Holding A/S, genom T. Bösling, Rechtsanwalt,

— Nike Retail BV och Nike Inc., genom B. Führmeyer och F. Klein, Rechtsanwälte,

— Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av A. Collabolletta, avvocato dello Stato,

* Rättegångsspråk: tyska.

— Europeiska kommissionen, genom J. Samnadda, T. Scharf och M. Wilderspin, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 12 januari 2017 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 97.1 i rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om EU-varumärken (EUT L 78, 2009, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan Hummel Holding A/S och å andra sidan Nike Inc. och dess dotterbolag Nike Retail BV. Målet rör intrång, som Nike Inc. och Nike Retail BV påstås ha gjort sig skyldiga till, i rätten till ett internationellt varumärke tillhörande Hummel Holding med rättsverkan i Europeiska unionen.

### Tillämpliga bestämmelser

#### *Förordning (EG) nr 44/2001*

3 Skälen 11–13 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1) har följande lydelse:

”(11) Behörighetsbestämmelserna måste uppfylla kravet på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist, och det måste alltid kunna gå att bestämma vilken domstol som är behörig utifrån denna princip, utom i vissa bestämda fall när tvistens art eller hänsynen till partsautonomin gör det berättigat att använda någon annan anknytning. …

(12) Principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig bör kompletteras med alternativa behörighetsregler i de fall där det finns en nära koppling mellan domstolen och tvisteföremålet eller då detta krävs för att underlätta rättskipningen.

(13) Vid försäkrings-, konsument- och anställningsavtal bör den svagare parten skyddas genom behörighetsbestämmelser som är förmånligare för dennes intressen än de allmänna bestämmelserna.”

4 I artikel 2.1 i förordningen föreskrivs följande:

”Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.”

5 I artikel 4.1 i nämnda förordning föreskrivs följande:

”Om svaranden inte har hemvist i en medlemsstat bestäms domstolarnas behörighet i varje medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lag, om inte annat följer av bestämmelserna i artiklarna 22 och 23.”

*Förordning nr 207/2009*

6 Förordning nr 207/2009 har ändrats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/2424 av den 16 december 2015 (EUT L 341, 2015, s. 21), som trädde i kraft den 23 mars 2016. Med hänsyn till tiden för omständigheterna i målet ska dock denna begäran om förhandsavgörande prövas mot bakgrund av förordning nr 207/2009 i dess lydelse före ovannämnda ändring.

7 I skälen 15–17 i förordning nr 207/2009 anges följande:

”(15) För att förstärka skyddet för [EU-varumärken] bör medlemsstaterna med beaktande av sina egna nationella system utse så få nationella domstolar i första och andra instans som möjligt, vilka ska ha behörighet att ta upp frågor om intrång i och giltighet av [EU-varumärken].

(16) Det är absolut nödvändigt att de beslut som avser giltighet av och intrång i [EU-varumärken] får rättsverkan i och omfattar hela [unionen] eftersom det är det enda sättet att förhindra motstridiga beslut från domstolarna och [Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet (EUIPO)] och för att säkerställa den enhetliga karaktären hos [EU-varumärkena]. Bestämmelserna i förordning [nr 44/2001] bör tillämpas i alla mål rörande [EU-varumärken], om inte annat anges i den här förordningen.

(17) I mål mellan samma parter avseende samma sak rörande ett [EU-]varumärke och parallella nationella varumärken bör motstridiga avgöranden undvikas. När talan väcks i flera fall i en och samma medlemsstat bör därför medlen för att uppnå detta syfte sökas i de nationella rättegångsreglerna, vilka inte påverkas av denna förordning, men om talan väcks i flera fall i olika medlemsstater, synes de bestämmelser som bygger på bestämmelserna i förordning [nr 44/2001] om litispendens och konnexitet vara lämpliga.”

8 I artikel 94 i förordning nr 207/2009, som har rubriken ”Tillämpning av förordning [nr 44/2001]”, återfinns avdelning X som innehåller regler om behörighet och förfarande i mål om EU-varumärken. I denna bestämmelse föreskrivs följande:

”1. Om inte annat anges i denna förordning ska förordning [nr 44/2001] tillämpas i mål om [EU-]varumärken och på ansökningar om [EU-]varumärken samt i mål i samband med litispendens och konnexitet i fråga om [EU-]varumärken och nationella varumärken.

2. Vad avser mål i fråga om talan och genkäromål som avses i artikel 96

a) ska artiklarna 2, 4, 5.1, 5.3, 5.4, 5.5 och 31 i förordning (EG) nr 44/2001 inte tillämpas,

b) ska artiklarna 23 och 24 i förordning (EG) nr 44/2001 tillämpas med de begränsningar som följer av artikel 97.4 i den här förordningen,

c) ska de bestämmelser i kapitel II i förordning (EG) nr 44/2001 vilka ska tillämpas på personer med hemvist i en medlemsstat också tillämpas på de personer som inte har sitt hemvist i någon medlemsstat men som har ett driftställe där.”

9 Artikel 95 i förordning nr 207/2009 har rubriken ”Domstolar för [EU-]varumärken”. I punkt 1 i denna artikel föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska inom sina territorier utse så få nationella domstolar i första och andra instans som möjligt, nedan kallade domstolar för [EU-]varumärken, vilka ska utöva de funktioner som tilldelats dem enligt denna förordning.”

10 Artikel 96 i förordningen, med rubriken ”Behörighet i fråga om intrång och giltighet”, har följande lydelse:

”Domstolarna för [EU-]varumärken ska ha exklusiv behörighet i fråga om

a) talan om intrång och – om sådan talan är tillåten enligt nationell lag – talan om försök eller förberedelse till intrång i rätten till [EU-]varumärken,

…”

11 I artikel 97 i förordning nr 207/2009, med rubriken ”Internationell behörighet”, föreskrivs följande:

”1. Om inte annat följer av bestämmelserna i denna förordning eller av de bestämmelser i förordning [nr 44/2001] som enligt artikel 94 ska tillämpas, ska sådan talan som avses i artikel 96 väckas vid domstol i den medlemsstat där svaranden har sitt hemvist eller, om han inte har hemvist i någon medlemsstat, i den medlemsstat i vilken han har ett driftställe.

2. Om svaranden varken har hemvist eller driftställe i någon medlemsstat ska sådan talan väckas vid domstol i den medlemsstat i vilken käranden har sitt hemvist eller, om denne saknar hemvist i någon medlemsstat, i den medlemsstat i vilken han har ett driftställe.

3. Om varken svaranden eller käranden har hemvist eller driftställe i någon medlemsstat ska talan väckas vid domstol i den medlemsstat där [EUIPO] har sitt säte.

…

5. Sådan talan som avses i artikel 96, med undantag av fastställelsetalan om att det inte föreligger något intrång i ett [EU-]varumärke, får även väckas vid domstol i den medlemsstat i vilken intrång redan förekommer eller i vilken det finns risk för intrång, eller i vilken en sådan handling som avses i artikel 9.3 andra meningen har begåtts.”

12 Artikel 98 i förordningen har rubriken ”Behörighetsområde”. I punkt 1 i denna artikel föreskrivs följande:

”En domstol för [EU-]varumärken vars behörighet grundar sig på artikel 97.1–97.4 är behörig i fråga om

a) intrång som redan förekommer, eller som det finns risk för, inom en medlemsstats territorium,

…”

## Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

13 Hummel Holding är ett företag i Danmark som tillverkar sportartiklar, sport- och fritidskläder samt sport- och fritidsskor. Bolaget är innehavare av det internationella figurmärke som registrerats med nummer 943057 och som har rättsverkan i unionen för varor som ingår i klass 25 i Niceöverenskommelsen om internationell klassificering av varor och tjänster vid varumärkesregistrering av den 15 juni 1957, med ändringar och tillägg, och som motsvarar följande beskrivning: ”Kläder, fotbeklädnader, huvudbonader”.

14 Nike har sitt säte i Amerikas förenta stater och är huvudbolaget i Nike-koncernen, som saluför sportartiklar över hela världen. Nike Retail i Nederländerna hör också till denna koncern. Nike Retail driver den webbplats där Nike-produkter marknadsförs och erbjuds till försäljning till kunder i bland

annat Tyskland. Vid sidan av distribution online via webbplatsen saluförs Nike-produkterna i Tyskland av oberoende distributörer som beställer produkterna från Nike Retail. De bolag som ingår i Nike-koncernen bedriver inte direkt någon grossist- eller detaljhandel i Tyskland.

15 Nike Deutschland GmbH, som har sitt säte i Frankfurt am Main (Tyskland) och som inte är part i målet, är enligt Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfs regionala överdomstol, Tyskland) ett dotterbolag till Nike Retail. Nike Deutschland har ingen egen webbplats och distribuerar inte några varor till slutkonsumenter eller till mellanhänder. Däremot förhandlar det fram avtal mellan mellanhänderna och Nike Retail, och bistår Nike Retail vid marknadsföringen och verkställandet av dessa avtal. Nike Deutschland tillhandhåller även en garantiservice för slutkonsumenterna.

16 Hummel Holding anser att vissa Nike-produkter, särskilt basket-shorts, gör intrång i det varumärke som avses ovan i punkt 13, och har hävdat att de flesta intrången äger rum i Tyskland. Hummel Holding väckte talan mot Nike och Nike Retail vid Landgericht Düsseldorf (Düsseldorfs regionala domstol, Tyskland), som förklarade sig behörig med motiveringen att Nike Deutschland utgjorde ett av Nikes driftställen, och ogillade talan i sak. Hummel Holding överklagade detta avgörande till den hänskjutande domstolen.

17 Hummel Holding yrkade att den hänskjutande domstolen skulle utfärda ett förbud mot att importera, exportera, marknadsföra och tillhandahålla dessa produkter samt mot att släppa ut produkterna på marknaden, eller att tillåta att de släpps ut på marknaden. Bolaget yrkade att förbudet skulle gälla för Nike med avseende på unionen (i andra hand Förbundsrepubliken Tyskland) och för Nike Retail med avseende på Förbundsrepubliken Tyskland.

18 Nike och Nike Retail gjorde gällande att tysk domsrätt inte förelåg.

19 Den hänskjutande domstolen fann att det inte enbart av artikel 97.1 i förordning nr 207/2009 kan anses följa att det föreligger tysk domsrätt i det aktuella målet, där en talan som avser hela unionen har väckts mot bolagen i Nike-koncernen. Den har dock framhållit att frågan hur omfattande begreppet driftställe i den bestämmelsen ska anses vara när det gäller självständiga dotterbolag och dotterdotterbolag är en omtvistad fråga som inte har blivit utredd av EU-domstolen.

20 Mot denna bakgrund beslutade Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfs regionala överdomstol) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”Under vilka omständigheter ska ett dotterdotterbolag, vilket är en egen juridisk person med hemvist i unionen, till ett företag som inte självt har sitt säte i unionen, anses utgöra ett ’driftställe’ till företaget i den mening som avses i artikel 97.1 i förordning [nr 207/2009]?”

## Tolkningsfrågan

21 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 97.1 i förordning nr 207/2009 ska tolkas så, att ett bolag som är en egen juridisk person med hemvist i en medlemsstat, och som är dotterdotterbolag till ett moderbolag som inte har sitt säte inom unionen, utgör ett ”driftställe” till moderbolaget i den bestämmelsens mening.

22 Enligt domstolens fasta praxis följer det såväl av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som av likhetsprincipen, att ordalydelsen i en unionsbestämmelse som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av bestämmelsens innebörd och tillämpningsområde, i regel ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela unionen, med beaktande av inte bara ordalydelsen, utan även det sammanhang i vilket bestämmelsen förekommer och det mål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen (se, bland annat, dom av den

18 januari 1984, Ekro, 327/82, EU:C:1984:11, punkt 11, dom av den 3 september 2014, Deckmyn och Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 14, och dom av den 16 juli 2015, Abcur, C-544/13 och C-545/13, EU:C:2015:481, punkt 45).

23 Detta är fallet med begreppet driftställe enligt artikel 97.1 i förordning nr 207/2009, eftersom detta uttryck inte definieras i nämnda förordning och förordningen inte innehåller någon hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av begreppets innebörd.

24 Det anges i förordning nr 207/2009 att, förutom i uttryckligen angivna undantagsfall, ska förordning nr 44/2001 tillämpas i mål om EU-varumärken och på ansökningar om sådana varumärken. Detta framgår uttryckligen av skäl 16 i förordning nr 207/2009 samt av artiklarna 94 och 97.1 i den förordningen.

25 Visserligen innehåller vissa bestämmelser i förordning nr 44/2001, till exempel artiklarna 5.5 och 18.2, samma ord på franska och engelska som det som används för ”driftställe” i förordning nr 207/2009, vilket betyder att det inte kan uteslutas att de lärdomar man kan dra av den rättspraxis där EU-domstolen har behandlat dessa två bestämmelser i viss mån kan vara av relevans för tolkningen av begreppet driftställe enligt förordning nr 207/2009. Man kan dock inte utgå ifrån att dessa begrepp nödvändigtvis har samma innebörd i båda förordningarna.

26 Trots principen om att förordning nr 44/2001 ska tillämpas i mål rörande EU-varumärken framgår det av artikel 94.2 i förordning nr 207/2009 att vissa bestämmelser i förordning nr 44/2001, och särskilt reglerna i artiklarna 4 och 5.1, inte ska tillämpas vad avser mål i fråga om talan och genkäromål som avses i artikel 96 i förordning nr 207/2009. Med beaktande av detta undantag följer det direkt av reglerna i förordning nr 207/2009 att de domstolar för EU-varumärken som föreskrivs i artikel 95.1 i förordning nr 207/2009 är behöriga att pröva talan och genkäromål som avses i artikel 96 i förordningen. Dessa regler utgör *lex specialis* i förhållande till bestämmelserna i förordning nr 44/2001 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 juni 2014, Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, punkterna 26 och 27).

27 Dessutom är de mål som eftersträvas med å ena sidan förordning nr 44/2001 och å andra sidan förordning nr 207/2009 inte identiska. Syftet med förordning nr 44/2001 är, enligt dess skäl 12 och 13, att se till att principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig, kompletteras med alternativa behörighetsregler i de fall där det finns en nära koppling mellan domstolen och tvisteföremålet eller då detta krävs för att underlätta rättskipningen, eller att – vid försäkrings-, konsument- och anställningsavtal – skydda den svagare parten genom behörighetsbestämmelser som är förmånligare för dennes intressen än de allmänna bestämmelserna.

28 Vad gäller förordning nr 207/2009 framgår det av skälen 15–17 att den förordningens syfte är att stärka skyddet för EU-varumärken, förhindra motstridiga beslut från domstolarna och säkerställa den enhetliga karaktären hos EU-varumärkena, via de avgöranden som meddelas av domstolarna för EU-varumärken och som får rättsverkan i och omfattar hela unionen.

29 För att utreda vilka rekvisit som ingår i begreppet driftställe i den mening som avses i artikel 97.1 i förordning nr 207/2009, ska man sålunda, i enlighet med den praxis från domstolen som det erinras om ovan i punkt 22, inte endast utgå från bestämmelsens lydelse, utan även från sammanhanget och de mål som eftersträvas med den.

30 Artikel 97.1 i förordning nr 207/2009 innehåller inte några uttryckliga preciseringar om hur begreppet driftställe ska tillämpas. Dock framgår det av bestämmelsens lydelse att en svarande som inte har hemvist inom unionen kan ha ett eller flera driftställen där, vilket i princip tycks antyda att talan i så fall kan anhängiggöras vid domstolarna i de olika medlemsstater där sådana driftställen finns.

31 Vad beträffar det sammanhang där artikel 97 i förordning nr 207/2009 ingår, ska det påpekas att denna bestämmelse säkerställer att det finns ett forum inom unionen för samtliga tvister om intrång i och giltighet av EU-varumärken. I denna bestämmelse, som innehåller flera grunder för internationell behörighet, återfinns i punkterna 1–4 en uppräkning i tur och ordning av de kriterier som ska användas för att fastställa vilken medlemsstats domstolar som har behörighet, med tillämpning av artikel 98.1 a i denna förordning, att säkerställa ett effektivt skydd för EU-varumärken som gäller i hela EU.

32 I artikel 97 i förordning nr 207/2009 föreskrivs i punkt 1 att behörighet i första hand ska tillkomma domstolarna i den medlemsstat där svaranden har sitt hemvist eller, om han inte har hemvist i någon medlemsstat, i den medlemsstat i vilken han har ett driftställe. Det är bara om svaranden varken har hemvist eller driftställe i någon av unionens medlemsstater som det blir aktuellt att tillämpa behörighetsreglerna i punkterna 2 och 3 i samma bestämmelse. Där föreskrivs att det i andra hand är domstolarna i den medlemsstat i vilken käranden har hemvist eller driftställe som är behöriga, och att det i tredje hand är domstolarna i den medlemsstat där EUIPO har sitt säte som har behörighet.

33 Enligt artikel 97.5 är bland annat domstolarna i den medlemsstat i vilken intrång redan förekommer, eller i vilken det finns risk för intrång, behöriga. I ett sådant fall är domstolens behörighet dock begränsad till den medlemsstatens territorium, såsom framgår av artikel 98 i förordning nr 207/2009.

34 Såsom generaladvokaten har framhållit i punkt 80 i förslaget till avgörande är artikel 97.1 i förordning nr 207/2009 – enligt vilken domstolarna i den medlemsstat där ett bolag utan hemvist i unionen har ett driftställe – inte alls att betrakta som ett undantag från principen om svarandens hemvist, vilken följer av artikel 2.1 i förordning nr 44/2001 jämförd med skäl 11 i denna förordning, utan snarare som en tillämpning av denna princip, vilket talar för att begreppet ska ges en vid tolkning.

35 Att denna behörighetsregel – som är ett uttryck för principen att käranden rättar sig efter sakens forum (*actor sequitur forum rei*) – har ställning som huvudregel förklaras nämligen av att den i princip underlättar för svaranden att försvara sig (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 juli 2000, Group Josi, C-412/98, EU:C:2000:399, punkt 35, och dom av den 19 februari 2002, Besix, C-256/00, EU:C:2002:99, punkt 52). Så är fallet, vilket generaladvokaten har påpekat i punkt 82 i förslaget till avgörande, när en part har att försvara sig i domstol i en stat där parten har ett driftställe och till vilken parten således uppvisar en närmare anknytning.

36 En sådan tolkning strider dessutom inte mot de mål som eftersträvas med lagstiftningen om EU-varumärken, som det erinras om ovan i punkt 28, eftersom avgörandena från de domstolar för EU-varumärken som är behöriga enligt artikel 97 i förordning nr 207/2009 får rättsverkan i och omfattar hela unionen.

37 En sådan vid tolkning medför ett krav på att det ska föreligga materiella indikationer som gör det enkelt att bedöma om det är fråga om ett ”driftställe” i den mening som avses i artikel 97.1 i förordning nr 207/2009. För att det ska anses föreligga ett driftställe krävs det – såsom generaladvokaten har framhållit i punkt 52 i förslaget till avgörande – någon form av faktisk och stabil närvaro, från vilken en kommersiell verksamhet utövas, det vill säga närvaro av personal och materiell utrustning. Dessutom krävs det att detta driftställe utåt sett, på ett varaktigt sätt, uppträder som moderbolagets förlängda arm (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 november 1978, Somafer, 33/78, EU:C:1978:205, punkt 11, dom av den 18 mars 1981, Blanckaert & Willems, 139/80, EU:C:1981:70, punkt 12, dom av den 9 december 1987, SAR Schotte, 218/86, EU:C:1987:536, punkt 10, och dom av den 19 juli 2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, punkt 48).

38 Det saknar i detta avseende relevans huruvida det driftställe i en medlemsstat som tillhör ett bolag som har sitt säte utanför unionen har ställning som juridisk person eller inte (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 december 2011, Voogsgeerd, C-384/10, EU:C:2011:842, punkt 54). Tredje

man ska kunna utgå från det intryck som det driftställe som agerar som moderbolagets förlängda arm ger utåt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 december 1987, SAR Schotte, 218/86, EU:C:1987:536, punkt 15).

39 Förutsatt att de villkor som anges ovan i punkt 37 är uppfyllda, saknar det även betydelse om bolaget i den medlemsstat i vilken talan har väckts är ett dotterdotterbolag – och inte ett dotterbolag – till det bolag som har sitt säte utanför unionen.

40 Dessutom har det i princip ingen betydelse för tillämpningen av artikel 97.1 i förordning nr 207/2009 huruvida det sålunda fastställda driftstället har deltagit i det påstådda intrånget. Ett sådant krav föreskrivs inte i artikel 97.1 i förordning nr 207/2009 och skulle dessutom vara oförenligt med behovet av en vid tolkning av begreppet driftställe, varom det erinras ovan i punkt 34.

41 Med hänsyn till det ovan anförda ska tolkningsfrågan besvaras på följande sätt: Artikel 97.1 i förordning nr 207/2009 ska tolkas så, att ett bolag i en medlemsstat, som är en egen juridisk person och som är ett dotterdotterbolag till ett moderbolag som inte har sitt säte inom unionen, utgör ett ”driftställe”, i den bestämmelsens mening, till detta moderbolag, om dotterdotterbolaget utgör ett verksamhetscenter som, i den medlemsstat där det är beläget, har någon form av faktisk och stabil närvaro, från vilken en kommersiell verksamhet utövas, samt utåt sett, på ett varaktigt sätt, uppträder som moderbolagets förlängda arm.

## Rättegångskostnader

42 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

**Artikel 97.1 i rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om EU-varumärken ska tolkas så, att ett bolag i en medlemsstat, som är en egen juridisk person och som är ett dotterdotterbolag till ett moderbolag som inte har sitt säte inom unionen, utgör ett ”driftställe”, i den bestämmelsens mening, till detta moderbolag, om dotterdotterbolaget utgör ett verksamhetscenter som, i den medlemsstat där det är beläget, har någon form av faktisk och stabil närvaro, från vilken en kommersiell verksamhet utövas, samt utåt sett, på ett varaktigt sätt, uppträder som moderbolagets förlängda arm.**

Underskrifter